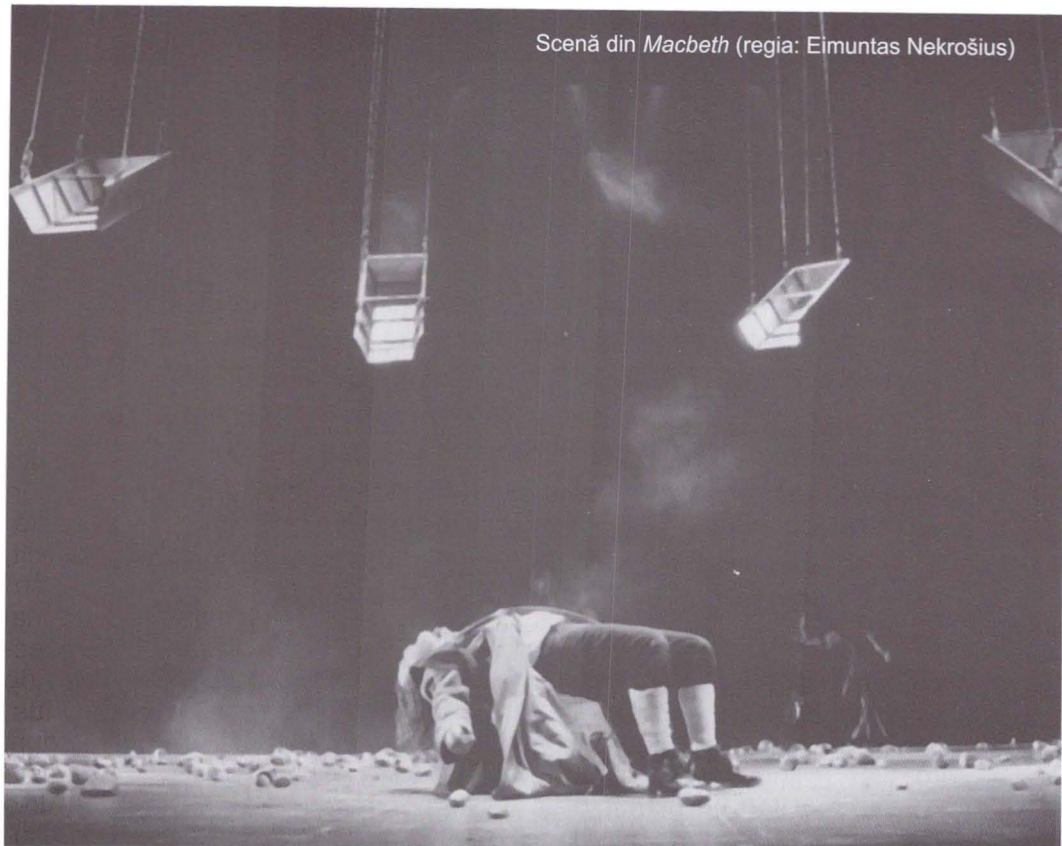

Antoaneta IORDACHE

„Shakespeare, și niciun sfârșit...”

...e formularea lui Goethe. Mi se pare definiția cea mai aproape de profunzimea deschisă a spectacolelor din ediția 2008. Nicio altă demonstrație nu putea să ducă până la exaltare convingerile noastre – norocoși contemporani ai domnului Kott – despre genialitatea operei shakespeariene. S-a încheiat ediția a VI-a a **Festivalului Internațional Shakespeare**, profitul de pe urma ei abia începe, îmi zic, fiindcă nu mai încap și sentimentul de nostalgie în chiupul plin cu idei și imagini intense pe care domnul **Emil Boroghină**, iată că s-a gândit să le împartă iarăși și cu publicul din București. Ce putea face ca să reînnoiască toate aplauzele primite pe drept de Festivalul domniei sale, perfect plasat în scena de-acum celebrului în lume Teatru Național „Marin Sorescu” de la Craiova? Să iasă din sfera perfectă, să ridice în picioare și sălile acestui alt (și altfel de) oraș, să le promită, implicit, seriale întâlniri cu evenimentul. În plus, perfecționist cum este, pesemne, s-a gândit de nu cumva ar fi interesant să reușească să convingă câțiva dintre cei mai mari regizori ai momentului să-și desfășoare producțiile în succesiune, sub reflectoarele de teatru fixate pe intervalul festivalier. Regii inconfundabile, regizori de amploare, de autoritate: **Declan Donnellan, Peter Brook, Eimuntas Nekrošius, Lev Dodin, Robert Wilson, Pawel Szotak**. Chiar este o performanță să-i aduni în program. Dar se întâmplă ceva peste nivelul performant, odată suita aceasta încheată – și care ține de planurile de lungă durată ale mentalului, sau într-o exprimare oarecum tehnică, de așa-numita „psihologie a receptării”. Oglinda asupra lui Shakespeare, asupra artei teatrale – cu tot ce poate însemna – devine mai limpede, tocmai datorită deosebitelor exigențe desenate atât de diferit în scenă, o zi după alta. Receptarea, se știe, are gramatica ei și se cultivă. Deși tocmai mă folosesc de-un loc comun, îl voi lărgi puțin, adăugând că teatrele au – de regulă – publicul pe care și l-au format. Riscând, desigur nu pentru prima oară, să supăr vreun diriguitor teatral, o să spun că nu e bine să te lași prins în proiecte de genul celor promovate de domnul Boroghină, dacă nu ai în repertoriu, pe scena teatrului organizator, o montare rămasă valentă, mult timp de la premiera ei, deoarece la concurență cu formidabila concentrare a trupelor de actori care rulează, câștiga pe invers înscriindu-te, ba și mai rău. Lentila spectacolelor celorlalte dilată diferențele – reliefează amplificat definitiva deosebire dintre *comédie* și *comicărie*, de pildă. Dacă-ți dai voie ca actor să faci „fițe-de-răs” într-un personaj shakespearian, adaugi o fărâmă proastă de material ideilor despre teatru ale spectatorilor – și așa nămiți spre derută prin contribuția a fel de fel de „șușe” vândute pe post de show comic. Spectatorul „tău” o să fie, în cele din urmă, asemănător insului cu loc lângă mine, în zona Smârdan: un tip ce întâi a fojgăit fără țel, apoi consumând o pungă mare de lays-uri, pe urmă apă minerală cu fâs, după care (iertare, dar *asta e!*, vorba lui Foster) s-a scărpinat din cap la picioare ultima oră a reprezentației și „s-a răs” șmecher abia la două dintre poante, ocupat fiind cu ale sale. Pe când, de exemplu, pe câțiva dintre spectatorii tentați să se amuze zgomotos la momentele de ironie gravă, dar fină, din elaborata epură scenică a companiei **Change Performing Arts** (prezentă în afara programului, textul nefiind al marelui Will), sublimii actori i-au

Scenă din *Macbeth* (regia: Eimuntas Nekrošius)

determinat să câștige reflexivitate, prin conduita lor impecabil supravegheată și neîntrerupt „închisă” în personaje. Dar ce actori *speciali* și londonezii de la **Cheek by Jowl**! Ce actori *excelenți* la **Malâi Teatr**, ce actori *ieșiți din comun* la **Meno Fortas**, câtă consacrare la actorii de la **Biuro Podrozy**!... Ca să nu intru în criză de terminologie laudativă, voi spune că „lângă” astfel de interpreți, parcă se abstrag cu mai multă acuratețe însușirile actorilor români, parcă se impun imperativ rigoarea, clasa, autenticitatea evoluțiilor în personaj datorate actorilor: **Ion Caramitru**, **Crina Mureșan**, **Valentin Mihali**, **Ilie Gheorghe**, **Sorin Leoveanu**, **Ana Ularu** (și, desigur, cronicile de spectacol vor nominaliza cu îndreptățire mulți alții). Ce mi-am propus eu, aici, este să încerc să fac vizibile lucrurile cu care m-am ales din întregul „film”, poate coincide cât de cât perspectiva aceasta despre echilibrările modului de *a privi la noi înșine* fix prin fereastra reușitelor internaționale și cu senzația altor spectatori mulțumiți. Încă nu aș putea scrie focalizat pe reprezentație (în pofida notațiilor conștiincioase, zic eu și motivate), însă aș putea să observ și să afirm cumpătat faptul că viziunile scenice semnate de **Alexandru Tocilescu** și **Silviu Purcărete** au o anvergură compatibilă cu a creatorilor sosiți din străinătate. Cum și spațiile plastice (**Dragoș Buhagiar**/ **Silviu Purcărete** și **Gabriel Mănescu**), ori muzica de spectacol (**Iosif Herțea**/**Vasile Șirli**). „Shakespeare, și niciun sfârșit”... este un adagiu ce rezumă problema cardinală a invulnerabilității în fața timpului a pieselor lui Shakespeare, spiritul nou pe care-l conțin și care nu s-a lăsat covârșit de fabuloasa imagerie teatrală alcătuită, inspirată de texte, ci dimpotrivă, apare

Elizaveta BOIARSKAIA, Elena SOLOMONOVA și Daria RUMIANȚEVA
în *Regele Lear* (regia: Lev Dodin)

gata să pornească într-o nouă cursă exploratorie, împreună cu felul de a fi, de a gândi și de a da măsură poetică teatralității mereu al altor creatori de spectacol. Sună teribil de actual, în atmosfera valorilor din Festival. Cred eu că, de data aceasta, și cărțile lansate sunt un mănunchi excepțional (darmite că, în oglinda filei, vom regăsi regizori, actori, autori văzuți). Îmi rămân nescrise azi, rezistente însă în prim-planul memoriei, multe secvențe, detalii, analogii de conținut și formă; am recitat după unul dintre spectacole un eseu (al lui Hippolyte Taine) ce-mi plăcuse cândva, despre stilul shakespearean și „metafora convulsivă”, ca să-mi explic (cumva „bazat”, nu „în fugă”) planul subtil, de atelier, al regiei, deconcertanta rapiditate a schimbărilor tonale, în scenă și la eroul titular, *cumplitul* îngemănat, pe neașteptate, cu *inefabilul*. Zicea Taine, potrivit înțelesului pe care-l căutam: „Shakespeare închipuie totul cu abundență și exces./ Stilul lui [...] este format dintr-o suită de expresii de o violență nestăvilită./ Străbate în două cuvinte distanțe uriașe și ajunge într-o clipă la capătul lumii”. Nu pot să închei fără a consemna, fie și în câteva propoziții, spectacolele *hipnotizatoare* (într-adevăr!), datorate lui **Michael Pennington** și **Bruce Myers**, actori pe care mi s-a părut insuficient să-i fi văzut o singură dată. O narațiune despre Shakespeare și un monolog dostoevskian, aparent așa s-ar putea rezuma ofertele, dar ce distilate mecanisme de construcție a straturilor pledoariei, și cât de abil pun stăpânire pe noi, cei din fotoliu, cu instrumente pur imaginare, acești magi-actori, esențializând energia formelor teatrale!